

Josep Franco

Serietat i empirisme girat de fantasia i de coses sinistres. Definirem el gènere, amb Sam Moskowitz, com “una branca de la fantasia identificable pel fet que facilita la deliberada suspensió de la incredulitat per part dels lectors (espectadors, en aquest cas) a través d’una insistència en crear una atmosfera de credibilitat científica sobre unes especulacions imaginatives sobre la ciència, l’espai, el temps, la sociologia i la filosofia”. L’espectador accepta, doncs, entrar en un món on la lògica no és la mateixa que regeix el seu, però no des de posicions o creences personals (que seria el cas del cinema de terror), sinó des de la ciència. Posicions que variaran amb el temps i l’espai, com fa la mateixa ciència. El fantàstic és un gènere que precisa de la submissió de l’espectador a les seves pròpies lleis internes, on tot és possible. Però també és el gènere on la realitat exhibida pot coincidir amb la de l’espectador, on es produeix la confusió entre allò real i allò imaginari, on les dues lògiques poden ésser versemblants i apareix el dubte i l’ambigüitat. Territori que no ofereix explicacions raonables a allò que narra, però que són probables.

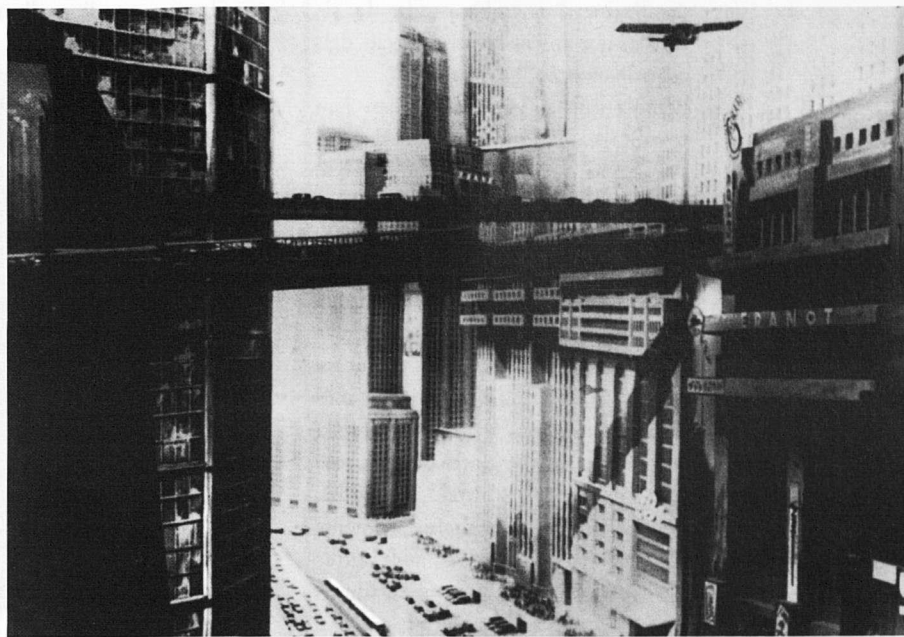
Metròpolis,
de Fritz Lang

La ciència-ficció és un gènere que implica un canvi de verosímil i desenvolupa una funció mítica: caràcter màgic d’allò fantàstic i mítico-religiós de la ciència-ficció. En qualsevol cas, sembla que el canvi de verosímil, la presència del mite, que ajuda a fer creïble allò que no s’ha de demostrar, i la mitologia de la ciència en aquest segle vint, són elements bàsics de la ciència ficció. La ciència-ficció, inscrita en el fantàstic, comporta una irrupció d’allò imaginari en allò real en utilitzar la ciència com a contrapès de la fantasia, provocant així la transformació d’allò versemblant en un referent científic que complirà un rol mític.

És un gènere que té moltes referències literàries. Normalment el mecanisme de recreació va d’allò científic, que serveix com a plataforma real, a allò fantàstic, que és on l’autor eixampla i construeix la seva visió *al·legòrica* del fet empíric. Hi

ha autors, com ara H.G. Wells, que fins i tot mostren preocupacions de tipus social i enfrontaments entre mons diversos, deixant-li a la tècnica humana l’alternativa del triomf, utòpicament, on la cibernètica jugarà un paper molt important. Altres autors mostraran la seva preocupació sobre l’evolució de l’home a la terra. Molts personatges del còmic, d’altra banda, han passat a la pantalla de la ciència-ficció. Aquí el trucatge n’és

passat o cap al futur mitjançant una màquina, com ara *El temps a les seves mans*, 1959, de George Pal, entre moltes. Un tercer bloc temàtic podria ésser la fantapolítica, amb exemples com *L’increïble home minvant*, 1957, de Jack Arnold, que mostra la petitesa de l’home respecte del món que l’envolta. Altre bloc temàtic seria el món dels superhomes que intenten un domini total sobre la humanitat, com ara el retrat de la

una peça fonamental de la narració, i no solament un element decoratiu, com ho són també els decorats i el maquillatge, necessaris en aquest discurs atmosfèric. Alguns trets caracteritzadors de certs personatges es fan extensibles a tota la humanitat.

Citem a continuació alguns blocs temàtics. Un tema molt utilitzat ha estat l’espai exterior, ja des de posicions gairebé teatrals (període prehistòric: 1898–1928), recordem *El viatge a la lluna*, 1902, de Georges Méliès. L’altre bloc temàtic a què ens podem referir és al temps, ja siga l’anticipació, és a dir, portar a presència mons antics, com ara *El món perdut*, 1925, de Harry Hoyt o *Horitzons perduts*, 1937, de Frank Capra, ja siga la possibilitat d’anar cap al

societat maquinista de principis de segle que fa Fritz Lang a *Metròpolis*, 1926. Però els eixos temàtics principals són el doble, el mal, la monstrositat (geganisme o bestialisme), l’antropomorfisme, les alteracions del cos humà i la supervivència, juntament amb el viatge.

La ciència-ficció és el reflex de les fòbies, entre d’altres miralls, del segle XX, i ens permet una lectura en clau antropològica de la nostra societat, des de la fantasia, des del simulacre de la veritat que és tot el cinema, però, aquí, amb voluntat de transformació versemblant. Els suports narratius més importants són: l’home de ciència (el savi foll, l’aprenent de bruixot, el savi patriota i màrtir), el dolent, l’heroi i la dona. ❖